

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Agroturystyka: elastyczny i bezpieczny model zatrudnienia

Białystok, grudzień 2011 roku

Autorzy:

Agnieszka Turbak, Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu

Bogdan Hanas, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Anna Bakierska, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Marzena Polińska-Tkaczuk, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Sebastian Wręga, Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Wojciech Konkel, Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku

Agnieszka Greś-Szypka, Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie

Paweł Trębowicz, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Redaktor:

Paweł Trębowicz, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

Publikacja z realizacji grantu:

Agroturystyka: elastyczny i bezpieczny model zatrudnienia

Lider grantu:

Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku

ul. Pogodna 22

15-354 Białystok

www.pokl.up.podlasie.pl

Partnerzy:

Wojewódzki Urząd Pracy w Gdańsku

Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie

Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie

Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu

Przedsięwzięcie zostało sfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Nakład 100 egz.

Publikacja bezpłatna

Spis treści

1. WSTĘP	5
2. AGROTURYSTYKA W POLSCE	
– DEFINICJA, POCZĄTKI POWSTANIA.....	7
2.1. TURYSTYKA WIEJSKA A AGROTURYSTYKA.....	14
3. AGROTURYSTYKA JAKO SPOSÓB AKTYWIZACJI	
LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI.....	17
3.1. INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE ZATRUDNIENIE	
W AGROTURYSTYCE	17
3.1.1. Kredyty i pożyczki bankowe	17
3.1.2. Fundusz Pracy	18
3.1.3. Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe.....	20
3.1.4. Dotacje z programów pomocowych	22
3.2. FORMY ORGANIZACYJNE AGROTURYSTYKI W POLSCE	33
3.2.1. Stowarzyszenia agroturystyczne.....	33
3.2.2. Lokalne grupy działania.....	35
3.2.3. Lokalne organizacje turystyczne.....	36
3.2.4. Polska Federacja Turystyki Wiejskiej	
„Gospodarstwa Gościnne”	37
4. AGROTURYSTYKA W RÓŻNYCH REGIONACH POLSKI	39
4.1. WOJEWÓDZTWO PODLASKIE.....	40
4.2. WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO-POMORSKIE.....	43
4.3. WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE.....	45
4.4. WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE	47
4.5. WOJEWÓDZTWO POMORSKIE.....	49
5. PROMOCJA ZATRUDNIENIA W AGROTURYSTYCE	53
6. PODSUMOWANIE	59
7. LITERATURA.....	62

1. WSTĘP

W listopadzie 2009 roku, w ramach konkursu organizowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego – Departament Zarządzania Europejskim Funduszem Społecznym, Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku otrzymał dofinansowanie na tworzenie sieci współpracy w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013, i w kwietniu 2010 roku rozpoczął realizację grantu *Agroturystyka: elastyczny i bezpieczny model zatrudnienia*. Jego pomysł powstał jako odpowiedź na liczne wątpliwości związane z zatrudnieniem na obszarach wiejskich. W związku z pojawiającymi się problemami zaistniała potrzeba dokonania analizy skuteczności stosowanych dotychczas rozwiązań. Idealną po temu okazją był ww. konkurs. Jednym z proponowanych w nim obszarów tematycznych było zatrudnienie, w które idealnie wpisywała się tematyka grantu.

Sieć współpracy objęła swoim zasięgiem województwa: podlaskie, warmińsko-mazurskie, kujawsko-pomorskie, zachodniopomorskie i pomorskie.

Liderem grantu stał się Wojewódzki Urząd Pracy w Białymstoku, zaś jego partnerami – Wojewódzkie Urzędy Pracy w: Olsztynie, Szczecinie, Gdańsku i Toruniu. Wybór partnerów podyktowany był zaangażowaniem w obszarze tematycznym grantu, jakim jest zatrudnienie, oraz doświadczeniem w realizacji podobnych przedsięwzięć. Zarówno partnerzy, jak i lider grantu współpracowali już wcześniej ze sobą w kwestii wymiany doświadczeń, współpraca ta opierała się jednak głównie na roboczych rozmowach telefonicznych, dotyczących bieżących problemów związanych z wdrażaniem Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Dzięki realizacji grantu *Agroturystyka: elastyczny i bezpieczny model zatrudnienia* znacznie rozszerzono jej zakres.

Głównym problemem zdefiniowanym przez lidera w obszarze objętym realizacją grantu był brak odpowiedniego systemu promocji, system istniejący dotychczas działał bowiem niedostatecznie, często fragmentarycznie, a także mało profesjonalnie, stanowiąc poważną barierę rozwoju zatrudnienia w agroturystyce.

Jako główny cel sieci współpracy wyznaczono wypracowanie i upowszechnienie rozwiązań służących promocji zatrudnienia w agroturystyce na obszarze objętym realizacją grantu. Natomiast cele szczegółowe zostały zdefiniowane następująco:

- wymiana doświadczeń w procesie realizacji grantu w zakresie zatrudnienia w agroturystyce,
- promowanie rozwiązań służących promocji zatrudnienia w agroturystyce.

Celem autorów poradnika, który trafia do Państwa rąk, jest przybliżenie zagadnień związanych z zatrudnieniem i samozatrudnieniem w agroturystyce.

2. AGROTURYSTYKA W POLSCE **– DEFINICJA, POCZĄTKI POWSTANIA**

Początki agroturystyki sięgają 1992 roku, kiedy to Departament Nauki, Oświaty i Postępu w Ministerstwie Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej stał się inicjatorem spotkania z udziałem przedstawicielek wszystkich ośrodków doradztwa rolniczego w Polsce. Seminarium inauguracyjne pt. „Agroturyzm jako alternatywne źródło dochodu gospodarstwa wiejskiego” odbyło się w dniach 9-11 czerwca 1992 roku w Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Gdańsku. Celem spotkania było wypracowanie form współpracy między ośrodkami gospodarstwa rolniczego w Polsce a resortem i dotyczyło w szczególności:

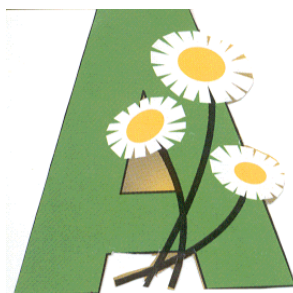
- stworzenia możliwości uzyskiwania dodatkowych dochodów przez rolników zarówno wynajmujących miejsca noclegowe, jak i innych, np. dostarczających produkty rolne, różne usługi, wyroby pamiątkarskie (rozszerzenie rynku zbytu) oraz udzielających lekcji, np. jazdy konnej, gotowania, haftowania,
- wykorzystania istniejących zabudowań,
- przywrócenia do życia opuszczonych siedlisk,
- poprawy życia na wsi,
- wymiany doświadczeń kulturalnych,
- uzupełnienia istniejących miejsc noclegowych oraz poszerzenia i urozmaicenia oferty turystycznej,
- stworzenia mieszkańcom miast korzystnych warunków wypoczynku poprzez bezpośredni dostęp do środowiska naturalnego.

Na spotkaniu wypracowano również zadania do realizacji w obszarze:

- przeszkolenia przyszłych „noclegodawców” co do problemów związanych z prowadzeniem usług hotelarskich,
- wydania katalogów oraz innych druków reklamowych,
- zorganizowania kampanii propagandowej w mediach dla mieszkańców miast, na temat korzyści płynących z wypoczynku w naturalnym środowisku,

- opracowania znaku graficznego dla agroturystyki w Polsce, jednolitego dla całego kraju,
- opracowania zasad kategoryzacji i licencjonowania kwater (opartych na wzorach zagranicznych),
- uruchomienia małych kredytów nisko oprocentowanych (do 50 mln zł, według cen z 1992 roku) na uzupełnienie i odnowienie wyposażenia w domach oferujących noclegi,
- zmiany przepisów dotyczących ulg podatkowych z tytułu działalności agroturystycznej i ubezpieczenia społecznego.

W następstwie podjętych zadań opracowano i zgłoszono do Urzędu Patentowego znak graficzny dla agroturystyki, po czym udostępniono go ośrodkom doradztwa rolniczego w kraju.

Oficjalne logo agroturystyki

Wydano również pierwszy folder promujący wypoczynek w gospodarstwach wiejskich, opracowany przez ORBIS oraz pozyskano do współpracy 73 gospodarstwa posiadające niezbędne do uruchomienia działalności turystycznej zasoby, bez ponoszenia dodatkowych kosztów.

W styczniu 1993 roku zarejestrowano pierwsze w kraju stowarzyszenie agroturystyczne pn. „Gdańskie Stowarzyszenie Agroturystów”.

Tyle historii...

Agroturystyka to, najogólniej ujmując, wynajmowanie pokoi w budynku mieszkalnym oraz sprzedaż posiłków domowych lub świadczenie innych usług związanych z pobytem turystów w gospodarstwie rolnym. (*Rozp. MRiRW z dnia 17 października 2007 roku, Dz. U. Nr 200, poz. 427, § 3 ust.1 pkt 2 lit. b; zmiana Dz. U. Nr 85 poz. 519 z dnia 6 maja 2008 roku, §1 pkt1*).

Przez agroturystykę rozumiemy również zorganizowanie przez rodzinę rolniczą na wsi wypoczynku we własnym, czynnym gospodarstwie rolnym. Warunkiem nieodzownym są też związane z tym atrakcje, które dany region lub gospodarstwo może zaoferować.

Czynniki warunkujące zaistnienie agroturystyki:

- typ gospodarstwa, jego specjalizacja w uprawie i hodowli,
- położenie i warunki przyrodniczo-ekologiczne,
- produkcja żywności oparta na zasadach produkcji ekologicznej,
- warunki zakwaterowania odpowiednie dla wiejskiej bazy noclegowej, standard i rodzaj zabudowy, porządek w pomieszczeniach i otoczeniu,
- infrastruktura gospodarstwa dostosowana do pobytu turystów (parkingi, miejsca zabaw i rekreacji, charakter zieleni),
- ekologiczny wizerunek gospodarstwa.

Wynajmujący prowadzi gospodarstwo rolne na obszarach wiejskich, a budynki, w których wynajmowane są pokoje, należą do jego gospodarstwa, to z kolei ma powierzchnię co najmniej 1 ha. Wynajmowane pokoje znajdują się w budynkach mieszkalnych, a ich liczba nie przekracza 5 (w tej liczbie uwzględnia się jedynie pokoje oddawane do wyłącznej dyspozycji gości, bez jadalni, bawialni, werandy, innych pomieszczeń ogólnie dostępnych), a łączna liczba miejsc we wszystkich pokojach nie przekracza 20.

Dla podtrzymania polityki ułatwiania rolnikom nowo rozpoczynającym świadczenie usług agroturystycznych, a także rolnikom świadczącym te usługi dodatkowo w ramach działającego gospodarstwa rolnego, ustalono ustawowo, że przepisów dotyczących rejestrowania i prowadzenia działalności gospodarczej (*art. 3 Ustawy z dnia 2 lipca 2004 roku o swobodzie działalności gospodarczej*) nie stosuje się do działalności

wytwórczej w rolnictwie, ani do wynajmowania przez rolników pokoi, sprzedaży posiłków domowych czy świadczenia w gospodarstwach rolnych innych usług (związanych z pobytem turystów). Zwolnieniu jednocześnie nie podlega wynajmowanie pokoi na stałe, wynajmowanie pokoi robotnikom sezonowym, podnajmowanie mieszkań, jak również wynajmowanie domków turystycznych i pomieszczeń w budynkach (np. gospodarczych). Budynki mieszkalne, w których wynajmowane są pokoje, muszą być położone na terenach wiejskich (poza granicami administracyjnymi miast).

Zalety agroturystyki

Agroturystyka jest ściśle związana z aktywizacją obszarów wiejskich i wprowadzaniem funkcji pozarolniczych na obszary o tradycyjnym, dotąd rolniczym, charakterze. Dla mieszkańców wsi agroturystyka stwarza ponadto nowe możliwości użytkowania przestrzeni wiejskiej, przyczyniając się do wzrostu zasobności gospodarstw oraz do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Wpływa również na zwiększenie bazy noclegowej, podniesienie jakości oferowanych usług w regionie, jest także szansą na poprawę regionalnej infrastruktury technicznej (zaopatrzenie w wodę, kanalizacja, stan dróg).

Korzyści z występowania w danym regionie obiektów agroturystycznych płyną w kierunku całej wsi, jej mieszkańców, w tym rolników prowadzących gospodarstwa agroturystyczne, a także do ludności miejskiej, korzystającej z tego typu atrakcji turystycznych.

Agroturystyka w regionie daje bowiem nie tylko możliwość zagospodarowania pól rolnych i sprzedaży żywności produkowanej w gospodarstwie, stwarza też dodatkowe perspektywy pracy dla miejscowej ludności właśnie w miejscu zamieszkania, poprawia efektywność wykorzystania zasobów mieszkaniowych i przyczynia się do podnoszenia ogólnego poziomu kultury. Agroturystyka to nie tylko nocleg w gospodarstwie rolnika, ale także rozwój pokrewnych form dodatkowego dochodu. Turyści oczekują szerokiego pakietu usług, dzięki czemu zyski z agroturystyki płyną również z bezpośredniej sprzedaży produktów rolnych, sprzedaży produktów z gospodarstw z certyfikatem ekologicznym, sprzedaży wyrobów rękodzielniczych i rzemiosła artystycznego, wynajmu

sprzętu rekreacyjnego, koni, usług transportowych, sprzedaży posiłków, np. potraw kuchni regionalnej, świadczenia usług ogólnodostępnych (sklepy, bary).

Dzięki agroturystyce podtrzymywane są w danym regionie tradycje lokalne, rozwija się tutejsze rzemiosło, które, dzięki możliwości zbytu, przyczynia się do podnoszenia standardu i jakości życia, budując tym samym wyższą świadomość społeczności wiejskiej. Z uwagi na potrzebę świadczenia określonych standardów, agroturystyka ma również wpływ na podniesienie jakości i estetyki otoczenia gospodarstwa i jego infrastruktury. Ze względu na potrzebę prowadzenia ekologicznego gospodarstwa rolniczego, przyczynia się do ochrony środowiska.

Czynniki wpływające na rozwój agroturystyki

W początkowym okresie do rozwoju agroturystyki przyczyniło się w znacznym stopniu urynkowanie gospodarki, które doprowadziło do spadku dochodów z typowej produkcji rolniczej. W odpowiedzi na zaistniałą sytuację rolnicy posiadający niewielkie gospodarstwa, bądź słabe gleby, zmuszeni byli poszukiwać dodatkowych źródeł utrzymania rodziny. Na rynku turystycznym pojawiła się moda na wypoczynek w gospodarstwie rolnika, co przy polityce państwa sprzyjającej prowadzeniu takiej formy działalności przez rolników (zwolnienia podatkowe, fundusze strukturalne), w znacznym stopniu przyczyniło się do rozwoju agroturystyki.

W chwili obecnej na rozwój agroturystyki w danym regionie wpływają:

- walory przyrodniczo-krajobrazowe, niezdegradowane środowisko,
- korzystne położenie geograficzne,
- duże zasoby siły roboczej na wsi,
- bogate dziedzictwo historyczne i kulturowe,
- wielokierunkowość i mała powierzchnia gospodarstw,
- tradycyjna gościnność,
- silna motywacja skierowana na poprawę poziomu życia,
- konkurencyjność cenowa.

Ponadto należy pamiętać, że goście najchętniej odwiedzają

gospodarstwa, które:

- mają dobrze oznakowany i łatwy dojazd,
- położone są w odosobnieniu (korzystne jest sąsiedztwo lasu, wody z możliwością kąpieli czy łowienia ryb),
- teren wokół domu jest czysty i bezpieczny dla dzieci (podstawowe urządzenia to piaskownica, huśtawka, miejsce na ognisko, grill),
- posiadają pokoje wyposażone w łazienki oraz oferują wyżywienie dla gości lub dostęp do kuchni,
- mają przystępne ceny lub oferują zniżki dla dzieci.

Obok tak istotnych walorów przyrodniczych czy istniejącej konkurencyjności cenowej istotny jest niewątpliwie czynnik ludzki. Dla gościa ważne jest bowiem nie tylko to, jak będzie wyglądać kwatery, w której planuje wypoczynek, jakie są dodatkowe atrakcje w danym regionie, lecz także to, kim jest człowiek, u którego planuje pobyt. Jest to na tyle istotne, że żadna atrakcja czy wygodne łóżko nie zastąpi serdeczności, otwartości czy gościnności gospodarza. I odwrotnie, przyjaźnie nastawiony gospodarz jest w stanie zrekompensować nam drobne niedogodności, jakie mogą zostać przez nas zauważone przy okazji pobytu w jego gospodarstwie, nie ponosząc przy tym żadnych kosztów, a wykorzystując jedynie swój urok osobisty w celu złagodzenia zaistniałej sytuacji.

Cechy dobrego gospodarza to:

- pozytywny stosunek do ludzi,
- opanowanie,
- dyskrecja,
- tolerancja,
- uprzejmość,
- serdeczność,
- optymizm,
- grzeczność,
- życzliwość wobec ludzi,
- odpowiedzialność,
- wiedza,
- umiejętność rozwiązywania problemów,
- kontaktowość,

- motywacja i zainteresowanie, dążenie do celu,
- rozpoznawanie i wykorzystywanie zasobów,
- posiadanie realistycznych celów,
- umiejętność podejmowania decyzji,
- wytrwałość w rozwiązywaniu problemów,
- umiejętność wykorzystywania doświadczeń do wprowadzania ulepszeń,
- zdolności kierownicze.

Dobry gospodarz powinien pamiętać, że wieś jest nie tylko rajem obfitości, ale również przestrzenią pozwalającą na spełnienie duchowe. To właśnie ona odkrywa przed człowiekiem prawdziwe piękno, przynosi spokój, ułatwia zachowanie równowagi wewnętrznej, uczy szacunku, sprzyja umiarowi. Tego wszystkiego poszukuje współczesny człowiek uciekający od zgiełku miasta.

Czynniki hamujące rozwój agroturystyki:

Tak jak w przypadku czynników wpływających na rozwój agroturystyki, negatywna postawa gospodarza wynajmującego kwaterę może w znacznym stopniu wpłynąć na hamowanie rozwoju agroturystyki. Niedopuszczalne jest zachowanie gospodarza, który nie stara się odkrywać i spełniać oczekiwań swoich gości. Naganny jest brak umiejętności prezentacji posiadanych walorów i to zarówno w obrębie gospodarstwa, jak i jego najbliższego otoczenia, a co za tym idzie – brak wiedzy dotyczącej walorów turystycznych regionu.

W obecnych czasach zgubna okazać się może również nieumiejętność promocji własnego gospodarstwa czy nieznanomość języków obcych.

Do pozostałych czynników hamujących rozwój agroturystyki zaliczamy:

- niski poziom zorganizowania się lokalnych społeczności,
- niską świadomość ekologiczną mieszkańców,
- brak poszanowania dla dziedzictwa regionu,
- brak współpracy z organizacjami władz samorządowych przy wykorzystaniu walorów turystycznych,
- brak współpracy z ośrodkami doradztwa rolniczego,

stowarzyszeniami agroturystycznymi czy lokalnymi grupami działania.

2.1. TURYSTYKA WIEJSKA A AGROTURYSTYKA

Agroturystyka - różne formy turystyki związane z funkcjonującym gospodarstwem rolnym.

Turystyka wiejska - każda forma turystyki odbywająca się w środowisku wiejskim i wykorzystująca jego walory.

Różnice pomiędzy agroturystyką a turystyką wiejską

Choć obie nazwy często są używane zamiennie z uwagi na zbliżony charakter, na przykład w obrębie bazy noclegowej (w obu przypadkach bazę tworzą domy letniskowe, małe pensjonaty lub pokoje gościnne), istnieje między nimi podstawowa różnica:

- agroturystyka obejmuje świadczenie usług turystycznych w czynnych gospodarstwach rolnych i jest formą wypoczynku odbywającą się na terenach wiejskich o charakterze rolniczym, opiera się na bazie noclegowej i aktywności rekreacyjnej związanej z gospodarstwem i jego otoczeniem (przyrodniczym, produkcyjnym i usługowym),
- turystyka wiejska odnosi się do świadczenia usług turystycznych przez gospodarstwa domowe (na obszarach wiejskich), prowadzące zarejestrowaną działalność gospodarczą i mające możliwość zatrudniania dodatkowego personelu,
- turystyka wiejska to szeroki zakres usług, w tym zajęć i urządzeń, bazujących na charakterystycznych dla wsi cechach, które to usługi rolnicy oraz społeczność wiejska prowadzą i sprzedają turystom,
- gospodarstwa agroturystyczne mogą się przekształcić w instytucje prowadzące działalność gospodarczą, nastawioną na turystykę wiejską, oferując coraz to więcej miejsc noclegowych, z bogatszą ofertą turystyczną skierowaną do określonej grupy odbiorców.

Z powyższych różnic można wywnioskować, iż agroturystyka może być modelem przejściowym dla turystyki wiejskiej, nastawionej ściśle na prowadzenie działalności gospodarczej, rozwój i rozbudowę

bazy turystycznej oraz oferowanie większej liczby miejsc noclegowych i atrakcji. W aspekcie ekonomicznym turystyka wiejska stanowi dodatkowe lub nowe źródło dochodu społeczności wiejskich. Elementem wspólnym tych definicji są obszary wiejskie i charakter wiejski terenów, na których się ona odbywa.

Wiejskość w obu przypadkach jest główną atrakcją. W obrębie tego nurtu mieszczą się turystyka wiejska i agroturystyka. W przypadku bazy noclegowej zarówno w turystyce wiejskiej, jak i w agroturystyce, tworzą ją gospodarstwa, małe pensjonaty, domy letniskowe, małe pola namiotowe oraz pokoje gościnne. Jednak podstawowa różnica tkwi w tym, że agroturystyka jest ściśle powiązana z rolnictwem i czynnym gospodarstwem rolnym.

Liczba gospodarstw agroturystycznych i miejsc noclegowych (stan na 31 marca 2010 roku)

Województwo	Gospodarstwa agroturystyczne	Liczba miejsc noclegowych
dolnośląskie	400	4 720
kujawsko-pomorskie	183	2 010
lubelskie	250	2 115
lubuskie	66	711
łódzkie	108	1 379
małopolskie	823	9 952
mazowieckie	238	2 316
opolskie	91	933
podkarpackie	1 006	8 567
podlaskie	482	4 441
pomorskie	405	4732
śląskie	211	2 556
świętokrzyskie	220	2 006
warmińsko-mazurskie	451	4 594
wielkopolskie	272	3 244
zachodniopomorskie	308	3 265
Polska	5 514	57 541

Źródło: dane GUS pochodzące z „Ewidencji obiektów turystycznych”.

Wsparcie rozwoju agroturystyki oraz usług jej towarzyszących w latach 1995-2006

Działanie	Liczba projektów	Wartość udzielonego wsparcia (w mln zł)
pomoc krajowa		
Dopłaty do oprocentowania kredytów – linia IP/05	1457	89,9
program SAPARD	1748	103,8
Sektorowy Program Operacyjny Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich –2004-2006	7200	524,8 (173,2% limitu)

Źródło: opracowanie na podstawie materiałów ARiMR.

Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania według województw w 2009 roku

Źródło: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_kts_wykorzystanie_bazy_noclegowej_2009.pdf

3. AGROTURYSTYKA JAKO SPOSÓB AKTYWIZACJI LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

3.1. INSTYTUCJE WSPIERAJĄCE ZATRUDNIENIE W AGROTURYSTYCE

Rolnictwo postrzegane jest poprzez jego funkcje wytwórcze, które z jednej strony zapewniają zaopatrywanie społeczeństwa w żywność i surowce techniczne, z drugiej zaś są miejscem pracy i źródłem dochodów dla ludności wiejskiej. Dochody z rolnictwa są jednak zbyt małe, aby pozwoliły na dalszy rozwój, stąd konieczność zmiany struktury zatrudnienia ludności wiejskiej i źródeł jej dochodów.

Agroturystyka stała się alternatywną formą zarabiania pieniędzy przez społeczność wiejską. Tworzenie pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich zależy m.in. od wspierania samozatrudnienia i rozwoju mikroprzedsiębiorstw. Rolnicy, którzy chcą prowadzić działalność agroturystyczną, mogą skorzystać nie tylko z własnych zasobów, ale i z zewnętrznego wsparcia w formie: kredytów i pożyczek bankowych, środków z Funduszu Pracy, funduszy pożyczkowych i poręczeńowych czy dotacji z programów pomocowych.

3.1.1. Kredyty i pożyczki bankowe

Kredytów przeznaczonych na agroturystykę czy na prowadzenie turystyki wiejskiej udziela **Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej**. Są one przyznawane na uruchamianie nowej działalności agroturystycznej bądź rozwijanie dotychczasowego przedsięwzięcia agroturystycznego. Maksymalna kwota to 300 tys. zł, przy minimalnej 50 tys. zł i istniejącej możliwości 100% finansowania nakładów inwestycyjnych. Okres spłaty kredytu sięga maksymalnie 5 lat. W tym czasie możliwy jest rok karencji w spłacie kapitału. O pieniądze można się starać w Banku Ochrony Środowiska S.A., Gospodarczym Banku Wielkopolskim S.A., Mazowieckim Banku Regionalnym, Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. oraz zrzeszonych bankach spółdzielczych.

Kredytów na działalność gospodarczą udziela również Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Środki finansowe z tych kredytów można przeznaczyć na remont czy dostosowanie pomieszczeń do celów agroturystycznych. Osoba starająca się o uzyskanie takiego kredytu musi ukończyć szkolenie z agroturystyki oraz prowadzić czynne gospodarstwo rolne wraz z działalnością agroturystyczną do końca okresu spłaty kredytu. Maksymalna kwota dofinansowania wynosi 2 mln zł. Warunkiem uzyskania dofinansowania jest przygotowanie biznesplanu oraz złożenie stosownego wniosku do banku.

3.1.2. Fundusz Pracy

Dotacje dla osób bezrobotnych udzielane z Funduszu Pracy (przyznawane przez powiatowe urzędy pracy zgodnie z *Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*) dotyczące podjęcia działalności gospodarczej, pokrywają również koszty konsultacji i doradztwa, a także pomocy prawnej związanej z uruchomieniem tej działalności.

Wniosek o przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej może być uwzględniony przez powiatowy urząd pracy w przypadku spełnienia przez bezrobotnego następujących warunków:

- 1) w okresie 12 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku:
 - a) nie odmówił on, bez uzasadnionej przyczyny, przyjęcia propozycji odpowiedniej pracy lub innej formy pomocy określonej w ustawie,
 - b) z własnej winy nie przerwał szkolenia, stażu, wykonywania prac społecznie użytecznych lub innej formy pomocy określonej w ustawie,
 - c) po skierowaniu podjął szkolenie, przygotowanie zawodowe dorosłych, staż lub inną formę pomocy określoną w ustawie,
- 2) nie otrzymał dotychczas z Funduszu Pracy lub innych środków publicznych, bezzwrotnych środków na podjęcie działalności gospodarczej lub rolniczej, założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej,

- 3) spełnia warunki konieczne do otrzymania środków stanowiących pomoc *de minimis*, w rozumieniu przepisów *Rozporządzenia Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 roku w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 379 z 28 grudnia 2006 roku, str. 5)*, albo pomocy *de minimis* w rybołówstwie, w rozumieniu przepisów *Rozporządzenia Komisji (WE) nr 875/2007 z dnia 24 lipca 2007 roku w sprawie stosowania art. 87 i 88 Traktatu WE w odniesieniu do pomocy w ramach zasady de minimis dla sektora rybołówstwa i zmieniającego rozporządzenie (WE) nr 1860/2004 (Dz. Urz. UE L 193 z 25 lipca 2007 roku, str. 6)*, w przypadku podmiotu prowadzącego działalność gospodarczą w zakresie przetwórstwa lub wprowadzania do obrotu produktów rybołówstwa i środki te są przyznawane zgodnie z przepisami tych rozporządzeń, z wyłączeniem środków przyznawanych w zakresie krajowego transportu osób taksówkami,
- 4) nie prowadził działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy poprzedzających złożenie wniosku o przyznanie środków na podjęcie działalności gospodarczej,
- 5) nie był w okresie 2 lat przed dniem złożenia wniosku skazany za przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, w rozumieniu *Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku – Kodeks karny*,
- 6) złożył oświadczenie o rezygnacji z możliwości zawieszenia prowadzonej działalności gospodarczej w okresie 12 miesięcy po dniu rozpoczęcia tejże działalności,
- 7) wniosek jest kompletny i prawidłowo sporządzony.

Przyznane środki nie przekraczają 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia (przeciętne wynagrodzenie w gospodarce narodowej w poprzednim kwartale od pierwszego dnia następnego miesiąca) przyjmowanej na dzień zawarcia umowy. Formami zabezpieczenia zwrotu środków otrzymanych przez bezrobotnego na podjęcie działalności gospodarczej mogą być:

- 1) poręczenie cywilne,
- 2) weksel z poręczeniem wekslowym (aval),

- 3) gwarancja bankowa,
- 4) zastaw na prawach lub rzeczach,
- 5) blokada rachunku bankowego,
- 6) akt notarialny o poddaniu się egzekucji przez dłużnika.

3.1.3. Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe

Fundusze pożyczkowe współpracujące z KSU¹ stanowią alternatywę dla przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania finansowania zewnętrznego. Udzielają pożyczek, które przeznaczone są przede wszystkim dla mikro- i małych przedsiębiorców oraz osób rozpoczynających działalność gospodarczą, mających trudności w zdobyciu finansowania komercyjnego (np. kredytu bankowego) z powodu braku wymaganych zabezpieczeń czy historii kredytowej. Fundusze pożyczkowe udzielają pożyczek przeznaczonych na cele związane z podjęciem, prowadzeniem i rozwojem działalności gospodarczej, w tym między innymi na:

- finansowanie inwestycji,
- wdrażanie nowych rozwiązań technicznych lub technologicznych,
- zakup maszyn i urządzeń,
- rozbudowę, adaptację lub modernizację obiektów produkcyjnych, handlowych, usługowych,
- zakup materiałów i surowców niezbędnych do realizacji założonego przedsięwzięcia gospodarczego.

Udzielane pożyczki skierowane są do mikro- i małych przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, znajdującą się we wczesnej fazie rozwoju lub w fazie ekspansji, przy czym:

- udzielane pożyczki są oprocentowane nie niżej, niż według stopy referencyjnej, określonej przez Komisję Europejską, opublikowanej w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej, obowiązującej w dniu zawarcia umowy o udzieleniu pożyczki,

1 Krajowy System Usług to **usługi informacyjne, doradcze oraz finansowe** świadczone na terenie całej Polski przez sieć ponad **150 renomowanych instytucji wspierających rozwój biznesu**. Działalność KSU nadzoruje i wspiera **Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości**.

- pożyczki są udzielane po przeprowadzeniu analizy ryzyka ich niespłacenia i po ustanowieniu należytego zabezpieczenia spłaty,
- maksymalna wysokość pożyczki wynosi 120 tys. zł,
- pożyczki nie są udzielane przedsiębiorcom będącym w trudnej sytuacji, w rozumieniu wytycznych Wspólnoty, dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw.

Fundusze poręczeniowe współpracujące z KSU stanowią wsparcie dla przedsiębiorców w zakresie pozyskiwania finansowania zewnętrznego. Głównym zadaniem funduszy poręczeń kredytowych jest ułatwienie przedsiębiorcom oraz osobom rozpoczynającym działalność gospodarczą dostępu do zewnętrznego finansowania w postaci kredytów bankowych oraz pożyczek na prowadzenie działalności gospodarczej. Fundusze poręczeń kredytowych są instytucjami o charakterze non profit. Poręczają zobowiązania finansowe przedsiębiorcom, którzy posiadają zdolność kredytową, nie posiadają natomiast wymaganych przez instytucję finansującą zabezpieczeń. Poręczenie udzielane przedsiębiorcy stanowi od 50% do 80% kwoty kredytu lub pożyczki. W niektórych przypadkach maksymalna wartość poręczenia jest ograniczona kwotowo. W zależności od funduszu, poręczeniem mogą być objęte kredyty lub pożyczki przeznaczone m.in. na:

- rozpoczęcie lub rozszerzenie działalności,
- finansowanie inwestycji,
- finansowanie działalności gospodarczej,
- wdrażanie nowych rozwiązań technicznych lub technologicznych,
- tworzenie nowych miejsc pracy itp.

Poręczenia spłaty kredytów lub pożyczek przeznaczone są dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw posiadających siedzibę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, przy czym:

- udzielane poręczenia dotyczą kredytów lub pożyczek oprocentowanych nie niżej, niż według stopy referencyjnej, określonej przez Komisję Europejską, opublikowanej w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej,
- poręczenia są udzielane po przeprowadzeniu analizy ryzyka

- niespłacenia zaciąganego przez przedsiębiorcę zobowiązania,
- poręczenia są udzielane za wynagrodzeniem uwzględniającym ryzyko niespłacenia zaciąganego przez przedsiębiorcę zobowiązania, koszty administracyjne oraz zwrot na kapitale,
 - poręczenia są udzielane w wysokości nie przekraczającej 80% zobowiązania, którego dotyczą,
 - poręczenia nie są udzielane przedsiębiorcom będącym w trudnej sytuacji, w rozumieniu wytycznych Wspólnoty dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw.

3.1.4. Dotacje z programów pomocowych

„Programy pomocowe są aktami normatywnymi (ustawami albo rozporządzeniami), które określają zasady, warunki, formy oraz podstawy prawne przyznawania konkretnego wsparcia przedsiębiorcom. Zawierają podstawowe elementy dotyczące udzielania pomocy m.in. przeznaczenie (np. na szkolenia czy zwiększanie zatrudnienia) i formy (np. dotacja, gwarancja, poręczenie). Wskazują także organy udzielające wsparcia, warunki dopuszczalności pomocy (m.in. określenie jej maksymalnej wielkości), czas trwania programu czy też jego beneficjentów.”²

➤ Finansowanie rozwoju agroturystyki i turystyki wiejskiej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 – Program LEADER

LEADER jest oddolnym partnerskim podejściem do rozwoju obszarów wiejskich, realizowanym przez lokalne grupy działania, polegającym na opracowaniu przez lokalną społeczność wiejską lokalnej strategii rozwoju oraz realizacji wynikających z niej innowacyjnych projektów, łączących zasoby ludzkie, naturalne, kulturowe, historyczne itp. oraz wiedzę i umiejętności przedstawicieli trzech sektorów: publicznego, gospodarczego i społecznego.

2 <http://www.parp.gov.pl>

Działania czterech osi priorytetowych:

- oś 1. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego,
- oś 2. Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich,
- **oś 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej,**
- **oś 4. LEADER.**

Działania osi 3. wdrażane według zasad programu LEADER w osi 4.:

- **różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,**
- odnowa i rozwój wsi,
- **tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw.**

Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej

Cel: Różnicowanie działalności rolniczej w kierunku podejmowania lub rozwijania przez rolników, domowników i małżonków rolników, działalności nierolniczej lub związanej z rolnictwem, co wpłynie na tworzenie pozarolniczych źródeł dochodów, promocję zatrudnienia poza rolnictwem na obszarach wiejskich.

Zakres działania: podjęcie lub rozwój działalności w zakresie:

- usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa,
- usług dla ludności,
- sprzedaży hurtowej i detalicznej,
- **rzemiosła lub rękodzielnictwa,**
- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych,
- **usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem,**
- usług transportowych,
- usług komunalnych,
- przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych,
- magazynowania lub przechowywania towarów,
- wytwarzania produktów energetycznych z biomasy,
- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Warunki przyznania pomocy:

- 1) operacja jest uzasadniona ekonomicznie (w tym pod względem kosztów) i zapewnia osiągnięcie i zachowanie celów działania,
- 2) operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji,
- 3) działalność, której dotyczy operacja, zarejestrowana jest w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej albo
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, albo
 - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców,
 - pomoc w ramach wdrażania lokalnych strategii rozwoju (LSR) może zostać również przyznana osobom, których miejsce zamieszkania lub podmiotom, których siedziba znajduje się w miastach gmin wiejsko-miejskich liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, lecz nie więcej niż 20 tys. mieszkańców.
- 4) inwestycje związane z budową, remontem, wyposażeniem, zagospodarowaniem nieruchomości objętych operacją, dotyczą nieruchomości położonych w miejscowościach o których mowa w pkt. 3,
- 5) operacja wiąże się z możliwością zatrudnienia w ramach podjętej albo rozwijanej działalności nierolniczej,
- 6) gospodarstwo rolne, w którym pracuje beneficjent, było objęte, w roku poprzedzającym rok złożenia wniosku, płatnościami bezpośrednimi.

Beneficjent:

- osoba fizyczna ubezpieczona na podstawie *Ustawy z 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników*, jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik,
- wnioskodawca zamieszkujący lub posiadający siedzibę na obszarze objętym LSR.

Forma i wysokość pomocy:

Zwrot części kosztów kwalifikowalnych operacji - maksymalnie 50% kosztów kwalifikowalnych przedsięwzięcia. Maksymalna wysokość

pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi w gospodarstwie rolnym, w okresie realizacji programu, nie może przekroczyć 100 tys. zł.

➤ **Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw**

Cel: Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich, rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, a w konsekwencji: **wzrost zatrudnienia na obszarach wiejskich.**

Zakres działania: Pomocy udziela się podmiotom z tytułu inwestycji związanych z tworzeniem lub rozwojem mikroprzedsiębiorstw, działających w zakresie:

- usług dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa,
- usług dla ludności,
- sprzedaży hurtowej i detalicznej,
- **rzemiosła lub rękodzielnictwa,**
- robót i usług budowlanych oraz instalacyjnych,
- **usług turystycznych oraz związanych ze sportem, rekreacją i wypoczynkiem,**
- usług transportowych,
- usług komunalnych,
- przetwórstwa produktów rolnych lub jadalnych produktów leśnych,
- magazynowania lub przechowywania towarów,
- wytwarzania produktów energetycznych z biomasy,
- rachunkowości, doradztwa lub usług informatycznych.

Warunki przyznania pomocy:

- 1) operacja jest uzasadniona pod względem ekonomicznym,
- 2) operacja spełnia wymagania wynikające z obowiązujących przepisów prawa, które mają zastosowanie do tej operacji,
- 3) siedziba lub oddział, lub miejsce zamieszkania przedsiębiorcy oraz w przypadku operacji związanych z nieruchomością, miejsce położenia nieruchomości, znajdują się:
 - a) w miejscowości należącej do:
 - gminy wiejskiej albo

- gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 5 tys. mieszkańców, albo
 - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców w przypadku podmiotów innych niż grupy producentów rolnych, wstępnie uznane grupy producentów owoców i warzyw, uznane organizacje producentów owoców i warzyw oraz podmioty świadczące usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa,
- b) na obszarach wiejskich zgodnie z najszerszą definicją, tj. miejscowości należącej do:
- gminy wiejskiej albo
 - gminy miejsko-wiejskiej, z wyłączeniem miast liczących powyżej 20 tys. mieszkańców albo
 - gminy miejskiej, z wyłączeniem miejscowości liczących powyżej 5 tys. mieszkańców – w przypadku grup producentów rolnych, wstępnie uznanych grup producentów owoców i warzyw, uznanych organizacji producentów owoców i warzyw oraz podmiotów świadczących usługi dla gospodarstw rolnych lub leśnictwa,
- 4) biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 1 miejsca pracy, co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji,
- 5) w okresie ostatnich 2 lat wnioskodawca nie uzyskał pomocy w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Działanie 6.2 *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia*.

Beneficjent:

- osoba fizyczna lub osoba prawna, lub jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi (podejmuje) działalność jako mikroprzedsiębiorstwo zatrudniające poniżej 10 osób, i mające obrót nieprzekraczający równowartości w złotych 2 mln euro,

- wnioskodawca zamieszkujący lub posiadający siedzibę na obszarze objętym LSR.

Forma i wysokość pomocy:

- zwrot części kosztów kwalifikowalnych operacji – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowalnych operacji,
- wysokość pomocy przyznanej na realizację operacji nie może przekroczyć:
 - 100 tys. zł – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie od 1 do 2 miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji,
 - 200 tys. zł (51.232,1 euro) – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie powyżej 2 i mniej niż 5 miejsc pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji,
 - 300 tys. zł (76.848,2 euro) – jeśli biznesplan przewiduje utworzenie co najmniej 5 miejsc pracy (w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne), co uzasadnione jest zakresem rzeczowym operacji,
- maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi, w okresie realizacji programu, nie może przekroczyć 300 tys. zł,
- w przypadku przetwórstwa produktów rolnych (objętych załącznikiem nr 1 do Traktatu Wspólnot Europejskich) lub jadalnych produktów leśnych, maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi, w okresie realizacji programu, wynosi 100 tys. zł.

➤ **Małe projekty**

Forma i poziom finansowania:

- pomoc w ramach działania przyznawana jest w formie refundacji poniesionych nakładów zgodnie z podpisaną umową, której podlega nie więcej niż 70% kosztów poniesionych przez beneficjenta,

- pomoc na małe projekty przyznaje się i wypłaca do wysokości limitu, który w okresie realizacji PROW na lata 2007-2015 wynosi 100 tys. zł na jednego beneficjenta, przy czym wysokość pomocy przyznanej na realizację jednego małego projektu nie może być wyższa niż 25 tys. zł.

O pomoc na operacje w ramach małych projektów może ubiegać się podmiot (beneficjent) będący osobą fizyczną, która:

- jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej,
- jest pełnoletnia,
- zamieszkuje na obszarze objętym lokalną strategią rozwoju, zwaną dalej LSR, lub wykonuje działalność gospodarczą na tym obszarze.

Zakres realizacji (fragmenty):

- 1) rozwijanie aktywności społeczności lokalnej, w tym przez:
 - a) promocję lokalnej twórczości kulturalnej z wykorzystaniem lokalnego dziedzictwa, w tym kulturowego, historycznego lub przyrodniczego,
 - b) kultywowanie miejscowych tradycji, obrzędów i zwyczajów,
 - c) kultywowanie języka regionalnego i gwary,
 - d) kultywowanie tradycyjnych zawodów i rzemiosła,
- 2) rozwijanie turystyki lub rekreacji na obszarze objętym LSR, w tym przez:
 - a) budowę, odbudowę lub oznakowanie małej infrastruktury turystycznej: punktów widokowych, miejsc wypoczynkowych lub biwakowych, tras narciarstwa biegowego, szlaków wodnych, szlaków rowerowych, szlaków konnych, ścieżek spacerowych lub dydaktycznych,
- 3) zachowanie, odtworzenie, zabezpieczenie lub oznakowanie cennego lokalnego dziedzictwa krajobrazowego i przyrodniczego, w szczególności obszarów objętych poszczególnymi formami ochrony przyrody, w tym obszarów *Natura 2000*,
- 4) zachowanie lokalnego dziedzictwa kulturowego i historycznego, w tym przez:

- a) odbudowę, odnowienie lub oznakowanie budowli i obiektów małej architektury wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
 - b) odnowienie dachów lub elewacji zewnętrznych budynków wpisanych do rejestru zabytków lub objętych wojewódzką ewidencją zabytków,
- 5) inicjowanie powstawania, przetwarzania lub wprowadzania na rynek produktów i usług opartych na lokalnych zasobach, tradycyjnych sektorach gospodarki lub lokalnym dziedzictwie, w tym kulturowym, historycznym lub przyrodniczym albo podnoszenie jakości takich produktów,
 - 6) wykorzystanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w celu poprawienia warunków prowadzenia działalności kulturalnej lub gospodarczej, z wyłączeniem działalności rolniczej.

Kosztami podlegającymi refundacji w ramach realizacji małych projektów są koszty:

- 1) ogólne:
 - przygotowania dokumentacji technicznej małego projektu, obejmujące koszty: kosztorysów, projektów architektonicznych lub budowlanych, dokumentacji geologicznej lub hydrologicznej, wypisów lub wyrysów z katastru nieruchomości,
 - opłat za patenty lub licencje,
 - badań lub analiz,
 - sprawowania nadzoru autorskiego lub inwestorskiego,
- 2) robót budowlanych,
- 3) wynagrodzenia za świadczenie usług, w tym usług prawnych lub księgowych,
- 4) zakupu, najmu lub dzierżawy oraz montażu maszyn, urządzeń, wyposażenia, sprzętu z wyłączeniem środków transportu,
- 5) wytyczenia lub oznakowania szlaków turystycznych, ścieżek dydaktycznych lub przyrodniczych, w tym pomników przyrody, obiektów tzw. małej infrastruktury turystycznej, obiektów historycznych, przyrodniczych, kulturowych lub sakralnych.

Procedury naboru wniosków w odniesieniu do celów lokalnych grup działania (na przykładzie LGD „Puszcza Białowieska”)

Beneficjent (kwaterodawca, przedsiębiorca) we wniosku o przyznanie pomocy powinien ściśle określić cele planowanej operacji (inwestycji) i ich zakres. Aby wniosek uzyskał wstępną akceptację Rady LGD i zakwalifikował się do dalszej oceny, przedstawione cele działania i ich zakres muszą być zgodne z co najmniej jednym celem głównym i jednym celem szczegółowym zawartym w lokalnej strategii rozwoju, a rodzaj planowanej operacji musi mieścić się w określonym przez LGD przedsięwzięciu.

Charakterystyka celów i przedsięwzięć

Cele główne:

- I. Rozwój turystyki bazującej na walorach przyrodniczych i kulturowych regionu Puszczy Białowieskiej.
- II. Zrównoważone różnicowanie działalności gospodarczej w oparciu o lokalne zasoby.
- III. Rozwój kapitału społecznego.

Cele szczegółowe, adekwatne do działalności agroturystycznej:

- I. Rozwój turystyki bazującej na walorach przyrodniczych i kulturowych regionu Puszczy Białowieskiej:
 1. Rozbudowa infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej.
 2. Podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu.
 3. Aktywna promocja walorów turystyczno-kulturowych regionu.
- II. Zrównoważone różnicowanie działalności gospodarczej w oparciu o lokalne zasoby:
 1. Stworzenie dogodnych warunków do rozwoju małych lokalnych firm.
 2. Rozwój i promocja lokalnych producentów, usług i produktów.

Przedsięwzięcia, poprzez które będą realizowane cele:

- I. Kraina Żubra obszarem atrakcyjnym turystycznie:
 1. Rozbudowa infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i sportowej.

2. Podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu.
 3. Aktywna promocja walorów turystyczno-kulturowych regionu.
- II. Produkty i usługi regionu Puszczy Białowieskiej znane i cenione:
1. Stworzenie dogodnych warunków do rozwoju małych lokalnych firm.
 2. Rozwój i promocja lokalnych producentów, usług i produktów.

➤ Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013

Działanie 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia

Projekty, na realizację których ogłaszane są nabory wniosków, wdrażane są w ramach komponentu regionalnego Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VI *Rynek pracy otwarty dla wszystkich*, Działanie 6.2 *Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia*. Projekty współfinansowane są ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego oraz budżetu państwa.

Środki na realizację projektu są wypłacane w formie zaliczki. Maksymalny poziom dofinansowania projektu wynosi 100% jego wartości. Konkursy ogłaszają Instytucje Pośredniczące POKL (IP).

Cel: Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą (w tym na założenie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej) poprzez zastosowanie następujących instrumentów (jednego lub kilku):

- doradztwo (indywidualne i grupowe) oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej,
- przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości (w tym w formie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej – o ile wszyscy udziałowcy są osobami, które rozpoczęły prowadzenie działalności gospodarczej, w wyniku uczestnictwa w projekcie realizowanym w ramach przedmiotowego Działania), do wysokości 40 tys. zł (lub 20 tys. zł na osobę w przypadku spółdzielni lub spółdzielni socjalnej),

- wsparcie pomostowe w okresie do 6 lub do 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej, obejmujące pomoc finansową wypłacaną comiesięcznie w kwocie nie większej niż równowartość minimalnego wynagrodzenia obowiązującego na dzień wypłacenia dotacji, połączone z doradztwem oraz pomocą w efektywnym wykorzystaniu dotacji (wyłącznie dla osób, które rozpoczęły działalność w ramach danego projektu).

Osoby fizyczne zamierzające rozpocząć działalność gospodarczą (beneficjenci pomocy) otrzymują dotacje za pośrednictwem beneficjenta (projektodawcy), czyli podmiotu, który złoży wniosek w konkursie i otrzyma dofinansowanie na jego realizację.

Projekty realizowane w ramach Działania 6.2 muszą być skierowane bezpośrednio do grup docelowych:

- osoby fizyczne zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej (z wyłączeniem osób, które posiadały zarejestrowaną działalność gospodarczą w okresie 1 roku przed przystąpieniem do projektu).

Uczestnikami projektu mogą być wszystkie osoby fizyczne (pracujące oraz pozostające bez zatrudnienia), które w dniu przystąpienia do projektu nie są przedsiębiorcami, nie prowadzą jednoosobowej działalności gospodarczej oraz nie są wspólnikami lub komplementariuszami w spółkach osobowych bądź też nie są członkami spółdzielni, utworzonych na podstawie prawa spółdzielczego, jednak nie wyklucza się udziału w projekcie osób będących członkami spółdzielni oszczędnościowo-pożyczkowych (banków spółdzielczych) oraz spółdzielni budownictwa mieszkaniowego, którzy nie osiągają przychodu z tytułu członkostwa w spółdzielni.

Zakres dofinansowania: środki z jednorazowej dotacji inwestycyjnej na rozwój działalności mogą być przeznaczone na pokrycie wydatków inwestycyjnych (w tym m.in. na środki transportu, składniki majątku trwałego, koszty prac remontowych i budowlanych) oraz wydatków na środki obrotowe uznane za niezbędne dla prowadzenia działalności gospodarczej i odpowiednio uzasadnione przez beneficjenta pomocy we wniosku o przyznanie jednorazowej dotacji inwestycyjnej.

Środki z dotacji powinny służyć pokryciu wydatków inwestycyjnych umożliwiających funkcjonowanie nowego przedsiębiorstwa, a nie stanowić pomoc operacyjną służącą pokryciu kosztów bieżącej działalności przedsiębiorstwa (np. czynsz, reklama, promocja, ubezpieczenia).

Dotacja wypłacana jest beneficjentowi pomocy przez beneficjenta (projektodawcę) w systemie zaliczkowo-refundacyjnym, w następujący sposób:

- zaliczka w maksymalnej wysokości 80% kwoty dotacji, wypłacana po podpisaniu *Umowy na otrzymanie jednorazowej dotacji inwestycyjnej*,
- płatność końcowa, w formie refundacji poniesionych przez beneficjenta pomocy całkowitych wydatków na realizację inwestycji, w wysokości nie większej niż 20% kwoty dotacji. Płatność końcowa wypłacana jest po zatwierdzeniu przez beneficjenta (projektodawcę) całkowitego rozliczenia inwestycji objętej dotacją.

Beneficjent pomocy, który otrzymał środki finansowe na rozwój przedsiębiorczości (w tym na założenie spółdzielni lub spółdzielni socjalnej), ma obowiązek dokonania zwrotu otrzymanych środków wraz z odsetkami, jeżeli prowadził działalność gospodarczą lub był członkiem spółdzielni lub spółdzielni socjalnej przez okres krótszy niż 12 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności gospodarczej albo naruszone zostały inne warunki umowy dotyczące przeznaczenia tych środków. Uczestnik projektu zobowiązany jest do prowadzenia działalności gospodarczej zgodnie z harmonogramem rzeczowo-finansowym.

3.2. FORMY ORGANIZACYJNE AGROTURYSTYKI W POLSCE

Rozwój agroturystyki, przejawiający się w stałym wzroście liczby gospodarstw agroturystycznych i poszerzającej się ofercie turystycznej, nie byłby możliwy bez wsparcia ze strony różnego rodzaju instytucji, stowarzyszeń i innych podmiotów zajmujących się aktywizacją lokalnych

społeczności, organizacją działań edukacyjno-szkoleniowych, promocyjnych, standaryzacją usług agroturystycznych itp. Należy w tym miejscu wymienić liczne stowarzyszenia agroturystyczne o zasięgu regionalnym i krajowym, lokalne grupy działania (LGD), lokalne organizacje turystyczne (LOT) oraz Polską Federację Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”.

3.2.1 Stowarzyszenia agroturystyczne

Powstawanie stowarzyszeń agroturystycznych od początku towarzyszy rozwojowi agroturystyki w Polsce, a ich działalność odgrywa bardzo istotną rolę w szerzeniu idei turystyki na obszarach wiejskich. Stowarzyszenia te zrzeszają właścicieli gospodarstw agroturystycznych zarówno w wymiarze lokalnym, regionalnym, jak i ogólnopolskim, umożliwiają bardziej efektywną promocję agroturystyki i ułatwiają współpracę z władzami oraz samorządami.

Każde stowarzyszenie kieruje się w swojej działalności własnym statutem określającym priorytetowe obszary aktywności. Do najczęściej wymienianych statutowych celów należą:

- wspieranie idei turystyki wiejskiej w danym regionie,
- wymiana i upowszechnianie doświadczeń turystyki wiejskiej,
- propagowanie w środowiskach wiejskich koncepcji organizowania wypoczynku w formach właściwych dla agroturystyki jako alternatywnego źródła dochodu,
- podniesienie atrakcyjności turystycznej danego regionu,
- działania marketingowe i promocyjne na rzecz różnicowania przedsięwzięć gospodarczych na terenach wiejskich,
- pomoc w pozyskiwaniu środków finansowych na rozwój działalności agroturystycznej,
- umacnianie tożsamości regionalnej, kultywowanie i popularyzacja tradycji i spuścizny historycznej oraz kulturalnej regionu,
- ochrona środowiska naturalnego.

Realizacja tak zdefiniowanych celów jest możliwa dzięki podejmowaniu przez stowarzyszenia różnego rodzaju działań polegających m.in. na:

- współpracy z krajowymi i zagranicznymi stowarzyszeniami turystycznymi i agroturystycznymi,
- wymianie doświadczeń, prowadzeniu działalności edukacyjno-szkoleniowej,
- prowadzeniu działalności doradczo-konsultacyjnej w zakresie zakładania i prowadzenia działalności agroturystycznej oraz pozyskiwania środków finansowych na jej rozwój,
- wspieraniu i propagowaniu tradycyjnych form aktywności zawodowej lokalnych społeczności – w tym rękodzielnictwa, rzemiosła,
- propagowaniu dziedzictwa kulinarnego – ze szczególnym uwzględnieniem tzw. zdrowej żywności przygotowywanej według tradycyjnych receptur, z wykorzystaniem produktów pochodzących z upraw ekologicznych,
- prowadzeniu działalności wydawniczej, reklamowej i promocyjnej,
- propagowaniu i wdrażaniu alternatywnych źródeł pozyskiwania energii, upraw ekologicznych i innych działań na rzecz ochrony środowiska,
- organizowaniu lokalnych biur turystyki wiejskiej.

Rola stowarzyszeń agroturystycznych stale wzrasta. Ich skuteczność, związana ze zdobywanym przez lata doświadczeniem, także jest znacznie lepsza niż w pierwszej fazie ich rozwoju, na początku lat 90. ubiegłego wieku. Wzrasta także świadomość i przekonanie właścicieli gospodarstw agroturystycznych zrzeszonych w stowarzyszeniach, że współpraca oparta na sprawdzonych zasadach przynosi większe korzyści niż rywalizacja między poszczególnymi podmiotami.

3.2.2. Lokalne grupy działania

Lokalna grupa działania (LGD) to grupa osób reprezentujących miejscową społeczność i zaangażowanych w działania na rzecz rozwoju lokalnego. Często określa się LGD jako swoistą miniagencję rozwoju lokalnego. Podstawą prawną jej funkcjonowania są *Ustawy: o wspieraniu*

rozwoju obszarów wiejskich oraz o stowarzyszeniach. Członkami LGD mogą być m.in. przedstawiciele samorządów gmin, placówek oświaty, kultury, parafii, organizacji i stowarzyszeń działających na danym terenie, firm, spółdzielni itp., a także przedstawiciele poszczególnych miejscowości.

Lokalne grupy działania są zaangażowane w realizację lokalnych strategii rozwoju (LSR) wdrażanych w ramach programu LEADER. Działania te mają na celu umożliwienie mieszkańcom obszaru objętego daną LSR realizacji projektów w ramach tej strategii. Realizacja LSR przyczynia się do poprawy jakości życia na obszarach wiejskich m.in. poprzez wzrost aktywności lokalnych społeczności oraz stymulowanie powstawania nowych miejsc pracy.

W ramach realizacji LSR, zatwierdzonych przez samorząd województwa, LGD wybiera projekty do realizacji w ramach środków przyznanych na realizację strategii. Pracownicy LGD pomagają wnioskodawcom w przygotowaniu projektów. Wnioski te mogą dotyczyć projektów kwalifikujących się do udzielenia pomocy w ramach działań osi 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej, Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 oraz małych projektów, które nie kwalifikują się do wsparcia w ramach działań osi 3., ale przyczyniają się do osiągnięcia celów tej osi, tj. do poprawy jakości życia lub większego zróżnicowania działalności gospodarczej na obszarze działania LGD.

Funkcjonowanie lokalnych grup działania to źródło wielu cennych inicjatyw o oddolnym charakterze. Zaangażowanie lokalnych społeczności w tworzenie i wdrażanie lokalnych strategii rozwoju zwiększa szanse na to, że zostanie pełniej wykorzystany potencjał mieszkańców danego terenu, a ich potrzeby zostaną zaspokojone lepiej, niż w przypadku działań o charakterze regionalnym.

3.2.3. Lokalne organizacje turystyczne

Lokalne organizacje turystyczne (LOT) są organizacjami tworzonymi w formie stowarzyszeń, w celu umożliwienia współpracy samorządu terytorialnego (zwłaszcza samorządu szczebla powiatowego lub gminnego)

i lokalnej branży turystycznej w zakresie promocji turystycznej obszaru obejmującego działalność tej organizacji, a w szczególności kreowania (tworzenia, promocji i rozwoju) lokalnych produktów turystycznych.

Zgodnie z *art. 4 ust. 3 Ustawy o Polskiej Organizacji Turystycznej* oraz wymogami Polskiej Organizacji Turystycznej do najważniejszych zadań lokalnych organizacji turystycznych należą:

- integracja społeczności lokalnej, głównie jednostek samorządu lokalnego i branży turystycznej,
- kreowanie produktu turystycznego (tworzenie, rozwój i promocja) wokół lokalnych atrakcji turystycznych,
- gromadzenie i aktualizacja informacji o atrakcjach i produktach turystycznych,
- utrzymanie i prowadzenie lokalnych punktów informacji turystycznej.

Lokalne organizacje turystyczne są formą organizacyjną wspierającą turystykę w szerokim ujęciu – z uwzględnieniem całego potencjału turystycznego danego terenu. Promocja agroturystyki i produktu agroturystycznego jest jednak często kluczowym obszarem zainteresowania LOT-u – zwłaszcza na terenach, gdzie wciąż jedną z dominujących dziedzin aktywności jest tradycyjne rolnictwo. Zebranie w jedną całość informacji o walorach turystycznych danego obszaru umożliwia także potencjalnemu nabywcy produktu turystycznego spojrzenie na tytułową agroturystykę w szerszym kontekście – jako na element całego, coraz lepiej zorganizowanego systemu atrakcji turystycznych.

3.2.4. Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne”

Polska Federacja Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne” (PFTW GG) jest organizacją non profit o zasięgu krajowym, działającą od 1996 roku. Jest to stowarzyszenie stowarzyszeń. Skupia ono lokalne i regionalne stowarzyszenia, których celem jest rozwój turystyki i agroturystyki na terenach ich działania.

PFTW GG powstała w wyniku zaistnienia potrzeby wymiany doświadczeń między stowarzyszeniami oraz chęci integracji. Poprzez cykliczne szkolenia, wydawnictwa promocyjne i mass media wpływa ona na podnoszenie jakości usług w kwaterach wiejskich. Posiada własne logo i tworzy markę produktu turystycznego na wsi. Współpracuje z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwem Gospodarki, ośrodkami doradztwa rolniczego, AGROLINIĄ 2000, Polską Organizacją Turystyczną, Forum Aktywizacji Obszarów Wiejskich, Sejmem RP oraz innymi instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz rozwoju turystyki wiejskiej.

Działania federacji są skierowane przede wszystkim na wspieranie rozwoju agroturystyki ze szczególnym uwzględnieniem zachowania dziedzictwa kulturowego wsi i ochrony środowiska naturalnego. Federacja prowadzi działania uświadamiające mieszkańcom wsi możliwości, jakie daje agroturystyka oraz działa na rzecz zachowania odpowiedniego standardu bazy noclegowej.

PFTW GG zajmuje się kategoryzacją gospodarstw według standardów Unii Europejskiej. Proces ten jest przeprowadzany zarówno w obiektach właścicieli zrzeszonych w stowarzyszeniach wchodzących w skład PFTW GG, jak i w obiektach osób nie zrzeszonych w żadnym stowarzyszeniu, a jego celem jest podnoszenie jakości usług i ujednoczenie oznakowania. Kategoryzacja jest gwarancją odpowiedniej jakości usług w zależności od przyznanej kategorii. Gospodarstwa zyskują jednocześnie prawo do umieszczenia oferty w materiałach promocyjnych federacji.

Każda kwatery, która otrzymała określoną kategorię, ma prawo posługiwać się znakiem PFTW GG przez dwa lata. Po tym okresie, w celu utrzymania przywilejów kwatery skategoryzowanej, konieczne jest ponowne złożenie wniosku o kategoryzację i poddanie obiektu inspekcji.

Federacja daje należącym do niej kwateryodawcom możliwość formalnego uczestnictwa w europejskich działaniach na rzecz rozwoju turystyki wiejskiej. W 1997 roku została ona członkiem federacji EUROGITÉS, czyli Europejskiej Federacji Turystyki na Terenach Wiejskich, której głównym zadaniem jest przygotowanie jednolitych kryteriów oceny

jakościowej i standardów klasyfikacji jakościowej (kategoryzacji obiektów udostępnianych turystom) w tym zakresie w Europie oraz sprecyzowanie ofert turystycznych, badanie rynku turystycznego na obszarach wiejskich i poznanie potrzeb klientów. Zajmuje się również identyfikacją produktu turystycznego oraz jego promocją poprzez zamieszczanie ogłoszeń w katalogach poszczególnych krajów, przygotowaniem prospektu europejskiego, opracowaniem studium rynku i strategii rynkowej w tym zakresie w Europie wraz z przygotowaniem europejskiej sieci sprzedaży produktu agroturystycznego.

4. AGROTURYSTYKA W RÓŻNYCH REGIONACH POLSKI NA PRZYKŁADZIE WYBRANYCH GOSPODARSTW AGROTURYSTYCZNYCH W WOJEWÓDZTWACH OBJĘTYCH REALIZACJĄ GRANTU

4.1. WOJEWÓDZTWO PODLASKIE

„U Heleny pod Dziką Gruszą”
Helena i Jan Gwajowie
ul. Podolany II 19
17-230 Białowieża

Gospodarstwo Agroturystyczne „U Heleny pod Dziką Gruszą”, którego właścicielami są państwo Helena i Jan Gwajowie, to kwatera malowniczo położona na peryferiach Białowieży. Puszcza Białowieska znajduje się w województwie podlaskim, we wschodniej części Równiny Bielskiej graniczącej z Doliną Górnej Narwi, Wysoczyzną Drohiczyńską i Wysoczyzną Wysokomazowiecką, a poza granicą państwa – z Przedpolesiem Zachodnim. Kompleks leśny Puszczy Białowieskiej zajmuje obecnie około 1250 km². Rozciąga się ze wschodu na zachód na długości 55 km, z północy na południe - 51 km. Przez Puszcę Białowieską przebiega granica państwowa między Polską i Białorusią. Do Polski należy zachodnia część puszczy o powierzchni 580 km². To właśnie fauna i flora puszczy przyciąga do

państwa Heleny i Jana Gwajów najwięcej osób pragnących spędzić czas w ciszy i spokoju oraz rodzinnej atmosferze. Oprócz piękna i potęgi lasu naturalnego turystów przyciąga do Białowieży bogactwo grzybów, roślin i zwierząt; typowa dla terenów Polski północno-wschodniej architektura oraz nieskażone żadnym przemysłem, bardzo czyste powietrze.

Do dyspozycji gości są 4 pokoje mieszczące łącznie 13 osób (każdy pokój posiada własną łazienkę). W domu znajduje się również dobrze wyposażona kuchnia do samodzielnego przyrządzania i spożywania posiłków.

W odróżnieniu od większości gospodarstw, oferujących jedynie miejsca noclegowe, tutaj udostępniane są dodatkowe miejsca zabaw i rekreacji oraz inne atrakcje takie jak: budynek z maszynami stolarskimi czy ogród kwiatowo-ziołowy. Na dodatek właściciel jest licencjonowanym przewodnikiem parku białowieskiego, udziela informacji turystycznej i organizuje wycieczki po puszczy.

Z przedstawionych przez właścicieli informacji wynika, iż duży wpływ na gospodarstwa w regionie ma wcześniej już wspomniany specyficzny charakter Białowieży. Podstawowym czynnikiem, który przyciąga gości, jest marka turystyczna, w tym przypadku Puszcza Białowieska. Funkcjonowanie gospodarstwa jest ograniczone przez sezon turystyczny trwający jedynie przez kilka miesięcy w roku. Obniża to znacznie dochody z działalności, ze względu na konieczność utrzymywania budynków poza sezonem. Dochody uzyskane w ten sposób w miesiącach letnich są niewystarczające i w większości przypadków nie mogą być traktowane jako jedyne źródło utrzymania. Kolejnym problemem jest niedostateczna infrastruktura komunikacyjna. Do Białowieży nie dojeżdżają pociągi, a liczba autobusów jest bardzo ograniczona, choć z drugiej strony można skorzystać z usług prywatnych przewoźników. W samej Białowieży, na ponad 80 gospodarstw agroturystycznych, są jedynie 2, które utrzymują się całkowicie z agroturystyki. Dzieje się tak dlatego, że oferują one dodatkowe atrakcje w postaci np. stawów rybnych. Wynika z tego, że nastawienie gospodarstwa na turystykę wiejską oraz oferowanie dodatkowych możliwości spędzania wolnego czasu może w znaczny sposób poprawić

rentowność inwestycji i pozycję gospodarstwa na lokalnym rynku, jak i kondycję finansową okolicznych sklepów z pamiątkami i produktami codziennego użytku. Z drugiej strony napływ turystów może spowodować dewastację flory i fauny, a także wzrost cen produktów w okolicznych sklepach. Z relacji właścicieli płynie wniosek, iż agroturystyka jest inwestycją długoterminową i zainwestowane środki nie przynoszą na początku realnego dochodu.

4.2. WOJEWÓDZTWO KUJAWSKO – POMORSKIE

Gospodarstwo agroturystyczno-ekologiczne
„Stajnia Leżno”
Małe Leżno 44
87-313 Brzozie

Województwo kujawsko-pomorskie jest położone w północnej części Polski, między Pojezierzem Pomorskim i Mazurskim. Od czasu reformy administracyjnej państwa w 1999 roku obejmuje ono 3 byłe województwa tj. bydgoskie, toruńskie i włocławskie. Wielkim atutem województwa kujawsko-pomorskiego jest dobry stan środowiska naturalnego i występowanie obszarów czystych ekologicznie, jest tu m.in. Nadwiślański Park Krajobrazowy, Pojezierze Brodnickie oraz Chełmiński Park Krajobrazowy.

Gospodarstwo agroturystyczno-ekologiczne państwa Anny i Marka Michalaków położone jest właśnie na Pojezierzu Brodnickim, a dokładnie w Górznieńsko-Lidzbarskim Parku Krajobrazowym.

Park ten przecinają dwie rzeki: Brynica i Górzanka, obie zasilane są wodami z licznych źródlisk. Swym naturalnym pięknem zachwycają turystów jeziora ukryte wśród lasów, które zachowały charakter zbliżony do naturalnego. Teren parku jest zróżnicowany. Występują tu zarówno łąki, doliny rzeczne, pagórki, jak i śródleśne pola. Park ten cechuje wielka różnorodność flory, w tym m.in. liczne odmiany mchów i porostów, wśród których występuje brodacznka pospolita, będąca „certyfikatem czystości powietrza”, natomiast jesienią w parku można znaleźć wiele szlachetnych gatunków grzybów.

Gospodarstwo agroturystyczne „Stajnia Leżno” rozpoczęło działalność w 1997 roku. Jest ono skategoryzowane przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej „Gospodarstwa Gościnne” i posiada kategorię jednego słoneczka. Jest też laureatem konkursu „AGRO-wczasy” 2009, zorganizowanego przez Kujawsko-Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie. „Stajnia Leżno” to dobry przykład czynnego gospodarstwa rolnego, w którym właściciel prowadzi wciąż rozwijającą się działalność agroturystyczną.

Gospodarstwo specjalizuje się w organizacji obozów jeździeckich dla dzieci i młodzieży, jednak również turyści indywidualni mają możliwość nauki jazdy konnej, terenowej jazdy konnej po okolicznych lasach czy przejażdżki bryczką lub wozem taborowym. Tereny Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego są idealne dla turystyki konnej, gdyż tamtejsze lasy, łąki i jeziora nadają temu miejscu niepowtarzalny klimat. W sezonie letnim w gospodarstwie prowadzone są warsztaty artystyczne, których uczestnicy lepią garnki, czerpią papier, a także malują na szkłe i próbują swych talentów w rzeźbiarstwie. Zimą organizowane są kuligi i zimowe obozy jeździeckie, jednak główną atrakcją oferowaną przez gospodarstwo jest wyciąg narciarski oraz tor do snowtubingu. Podczas pobytu w „Stajni Leżno” oferowane są również inne atrakcje np.: ścieżka dydaktyczna, ognisko, mini ZOO, program edukacyjno-ekologiczny, poznawanie życia na wsi, boisko do siatkówki, unihokej, stół do ping-ponga oraz piłkarzyki.

4.3. WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO-MAZURSKIE

Gospodarstwo agroturystyczne
„Platte”
Gierzwałd 45
14-107 Gierzwałd

Gospodarstwo agroturystyczne „Platte” pani Marioli Platte w Gierzwałdzie powstało w wyniku upadku gospodarstwa nastawionego na produkcję owczarską. Jest ono atrakcyjnie usytuowane w sąsiedztwie stawu wodnego i w znacznej odległości od drogi, co tworzy klimat ciszy i spokoju. Pierwotna oferta wynajmu pokoi została poszerzona o wynajem samodzielnego domku, którego budowa została sfinansowana w ramach programu „Sapard”. Zbudowany nieco na uboczu, zapewnia gościom pełną prywatność.

W budynku mieszkalnym oprócz pokoi do spania urządzono bardzo gustowny salon (meble antyczne) oraz pokój stołowy. Do całości prowadzi odrębne wejście, którego nie używają domownicy. Goście mogą skorzystać

z całodziennego wyżywienia, mogą też zakupić produkty wytwarzane w gospodarstwie, a także łowić ryby w pobliskim stawie. Woda w łazience podgrzewana jest przez panele słoneczne.

Gospodarstwo położone w malowniczej dolinie, w otoczeniu lasu, nad dwoma stawami i leśnym jeziorkiem, sprzyja kąpielom, spacerom, jazdom na nartach biegowych, łyżwach, sankach. Pani Mariola, właścicielka gospodarstwa, posiada atest ekologiczny na warzywa, owoce, ziarna zbóż, a liczne nagrody w konkursach kulinarnych, zapewniły gospodarstwu znak promocyjny *Zielone Płuca Polski* oraz przynależność do Europejskiej Sieci Dziedzictwa Kulinarne: Warmia, Mazury i Powiśle. Własną wrażliwość na piękno otaczającej przyrody można wyrazić, ucząc się malowania na jedwabiu lub szkle czy też słuchając wierszy z tomów poezji Marioli Platte. W „Plattówce” można poznać atuty regionu opisywane w licznych wydawnictwach promujących Warmię i Mazury, a także zakupić pamiątki wykonane przez lokalnych artystów. Odpoczynek uzupełniają kuracje aloesowe, ziołowe i z polskiego kolagenu, a także degustacja przetworów z owoców i warzyw. Dom położony jest poza wsią Gierzwałd, w historycznej gminie Grunwald. Znajdują się tam pokoje gościnne dla 10-13 osób (4 pokoje 1-3-osobowe z łazienkami, pokój wypoczynkowy, aneks kuchenny). Do dyspozycji gości jest salka wykładowa i warsztatowa dla 20-40 osób. W obejściu jest także całoroczny domek dla 6-9 osób (3 sypialnie, 2 łazienki, pokój kominkowy z aneksem kuchennym), ponadto parter przystosowany do wypoczynku osoby na wózku inwalidzkim.

4.4. WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE

Gospodarstwo agroturystyczne
„U Furmana pod Lasem”

Ostrzyca 60
72-200 Nowogard

Gospodarstwo agroturystyczne „U Furmana pod Lasem” powstało na bazie czynnego gospodarstwa rolnego znajdującego się we wsi Ostrzyca w gminie Nowogard. Położone jest w sąsiedztwie stawu i Jeziora Nowogardzkiego. Na 25 ha gospodarstwa znajduje się stadnina koni, hodowla kóz, kur i owiec. Osoby zainteresowane mogą aktywnie uczestniczyć w codziennych obowiązkach domowych na terenie gospodarstwa. Do dyspozycji gości został oddany oddzielny całoroczny budynek mieszkalny, w którym znajdują się 4 pokoje wraz z dwoma aneksami kuchennymi. Każdy pokój posiada oddzielną łazienkę. Szczególną atrakcją jest pole golfowe oraz spanie w prawdziwej wiejskiej stodole na sianie. Zapaleni wędkarze mogą skorzystać z zarybionego stawu.

Gospodarstwo oferuje miejsca noclegowe oraz oddaje do dyspozycji turystów dodatkowe miejsca zabaw i rekreacji, oferuje też inne atrakcje, np. dojenie kóz. Właściciele zapewniają całodzienne wyżywienie w postaci wyrobów kuchni domowej, z produktów z własnego ogrodu i gospodarstwa rolniczego.

Mimo że agroturystyka cieszy się największym zainteresowaniem głównie w okresie wiosenno-jesiennym, odwiedzający często pytają o możliwość przyjazdu w okresie świąt Bożego Narodzenia oraz Sylwestra.

Gospodarstwo „U Furmana pod Lasem” nie korzystało dotąd z dotacji, właściciel nie ukrywa jednak, iż planuje jego modernizację i w tym celu chciałby skorzystać z funduszy unijnych. Największym zagrożeniem, jakie dostrzega w prowadzeniu gospodarstwa agroturystycznego, jest jego sezonowość oraz obawa przed kolejną długą i mroźną zimą. Jednak z optymizmem spogląda w przyszłość, wiedząc, że chęć wypoczynku w sąsiedztwie przyrody staje się coraz bardziej popularną i promowaną w regionie atrakcją. Głównym atutem gospodarstwa agroturystycznego jest bliskość natury, umożliwiająca bezpośredni kontakt z naturalnym środowiskiem, uprawianie różnorodnych form rekreacji z dala od zabudowań miejskich. Oferowanie turystom podstawowych składników produktu turystycznego, jakim jest wyżywienie i zakwaterowanie, jest niewątpliwie sposobem wykorzystania potencjału rodzinnego gospodarstwa rolnego i źródłem dodatkowych dochodów.

4.5. WOJEWÓDZTWO POMORSKIE

„Kolano” – stadnina-gospodarstwo agroturystyczne
Wieżyca-Kolano 74
83-315 Szymbark

Gospodarstwo agroturystyczne, prowadzone jest przez państwa Genowefę i Tadeusza Kupperów, właścicieli gospodarstwa rolnego o powierzchni 60 ha, znajdującego się wraz ze stadnią w jednej z najpiękniej położonych miejscowości na Kaszubach, a mianowicie w Wieżycy-Kolanie. Wioska ta leży u podnóża góry Wieżyca (zwanej też Olimpem Kaszubskim) mierzącej 328,6 m n.p.m. i będącej najwyższym wzniesieniem na Niżu Europejskim. Miejscowość ta położona jest na terenie Kaszubskiego Parku Krajobrazowego, w sąsiedztwie Drogi Kaszubskiej i na szlaku wodnym „Kółko Raduńskie”. Z gospodarstwa rozciąga się cudowny, wręcz bajeczny widok na Jezioro Ostrzyckie, szczyt Wieżyca, wieżę widokową oraz pasmo Wzgórz Szymbarskich. Gospodarstwo sąsiaduje z Centrum Wypoczynkowym *Wieżyca*, od wyciągów narciarskich

dzieli je zaledwie 500 m, od jeziora i kąpieliska – 100 m. W 3 stajniach mieszka przeszło 40 koni różnych ras, wykorzystywanych do jazdy pod siodłem oraz przejażdżek kuligami, wozami drabiniastymi i bryczkami, które to wycieczki stanowią główną atrakcję dla wypoczywających tu osób.

Na gości czekają domki letniskowe, wyposażone w łazienkę z prysznicem, aneks kuchenny (z lodówką i wszystkimi naczyniami), na zewnątrz zaś: kryty taras, ogrodzony trawnik, miejsce na ognisko i samochód. Domki te znajdują się na terenie stadniny, w cichym i spokojnym miejscu. Od jeziora, plaży i wypożyczalni sprzętu wodnego dzieli je zaledwie 150 m. W głównym obiekcie gospodarstwa turystyki wiejskiej znajdują się nowe pokoje 2-, 3- i 4-osobowe, wyposażone w TV oraz łazienkę z kabiną natryskową. Wszystkie urządzone w najwyższym standardzie, z widokiem na jezioro. Do dyspozycji gości jest również sala biesiadna z kominkiem i aneksem kuchennym oraz oddzielna kuchnia z piecem chlebowym opalanym drewnem oraz wędzarnia, w których przygotowywane są tradycyjne i regionalne specjały kaszubskie i nie tylko. Istnieje także możliwość wykupienia posiłków. Gospodarstwo jest czynne przez cały rok. Gdy tylko spadnie śnieg, organizowane są tu kuligi.

Folwark „Kolano” to przykład kaszubskiej gospodarności i zaradności. Właściciele podkreślają, że choć starali się o środki na rozwój, do tej pory nie otrzymali żadnej dotacji i wszystkie inwestycje realizują ze środków własnych. Podstawową barierą w ubieganiu się o środki z Unii Europejskiej jest przede wszystkim zbyt czasochłonny proces aplikowania.

Wanoga – od rolnictwa do turystyki

Mieszkańcy obszarów wiejskich mogą obecnie korzystać z różnego rodzaju wsparcia unijnego – zarówno w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, jak również Programu Operacyjnego Ryby na lata 2007-2013. Polityka Unii Europejskiej zmierza do tego, by właściciele gospodarstw o niewielkim areale, których w województwie pomorskim jest najwięcej, zdywersyfikowali swoje źródła dochodów, jako że z samej działalności rolniczej nie będą w stanie ani się utrzymać, ani też rozwijać czy konkurować z większymi gospodarstwami. W tym procesie przekształceń

gospodarstw, planowania przez rolników dodatkowych działalności zarobkowych na bazie rolnictwa, a także z wykorzystaniem warunków przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, pomaga Kaszubski Uniwersytet Ludowy, który realizuje projekt „Wanoga: od rolnictwa do turystyki”. Projekt współfinansowany jest ze środków EFS, w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (Poddziałanie 8.1.2). Ideą przedsięwzięcia jest wyposażenie osób mieszkających na wsi w wiedzę i umiejętności, niezbędne do założenia własnej działalności związanej z agroturystyką czy turystyką wiejską.

Turysta przyjeżdżający na Kaszuby chce poznać specyfikę kulturową regionu, chce zasmakować w jego atrakcjach i aktywnie wypoczywać. Niezmiernie ważne jest więc, aby kaszubskie gospodarstwa agroturystyczne świadczyły usługi na wysokim poziomie, bo zdaniem wielu odwiedzających ów region to właśnie gospodarstwa agroturystyczne są wizytówką Kaszub. Wanoga to po kaszubsku wędrownica – uczestnicy projektu (szczególnie kobiety oraz osoby w wieku 45+) zdobywają dzięki niej (wędrownice) nowe, praktyczne umiejętności, odkrywają drzemiący w nich potencjał. Projekt obejmuje wsparciem 160 rolników (i mieszkające z nimi rodziny), którzy podlegają ubezpieczeniu w KRUS-ie i posiadają wykształcenie co najwyżej średnie. Uczestnicy projektu biorą udział w obowiązkowym dla wszystkich kursie inspiracji, w ramach którego odbywają się zajęcia z rozwoju osobistego i autoprezentacji, zasad pierwszej pomocy, obsługi komputera i wprowadzenia do turystyki wiejskiej. Podczas tego kursu każdy poznaje podstawowe zagadnienia m.in. z zakresu prawa, marketingu, rekreacji, obsługi klienta, a także tradycji i kultury kaszubskiej. Po kursie inspiracji, dla każdego beneficjenta opracowywany jest indywidualny plan działania (IPD), określający potrzeby szkoleniowe i doradcze. Na podstawie IPD uczestnicy wybierają jeden z 4 kursów profilowanych: kurs turystyki konnej, kurs „Kuchnia regionalna”, kurs „Organizacja i prowadzenie aktywnych form wypoczynku”, kurs „Rękodzieło pamiątkarskie”. Ponadto każdy uczestnik projektu może skorzystać ze specjalistycznego doradztwa prawnofinansowego, a także wsparcia towarzyszącego, to znaczy z refundacji kosztów dojazdu na zajęcia oraz opieki nad dziećmi do lat 6.

Kaszuby to niepowtarzalny i jeden z najpiękniejszych regionów w Polsce. W projekcie postanowiono więc wykorzystać ten atut – stawiając właśnie na rozwój turystyki wiejskiej. Rolnicy i domownicy, po zakończeniu udziału w szkoleniach, będą mieli wystarczającą wiedzę i umiejętności, by samodzielnie założyć i z powodzeniem prowadzić własną działalność gospodarczą związaną z turystyką wiejską.

5. PROMOCJA ZATRUDNIENIA W AGROTURYSTYCE

Podczas seminariów organizowanych w ramach grantu *Agroturystyka: elastyczny i bezpieczny model zatrudnienia* uczestnicy zdiagnozowali następujące problemy i przedstawili rekomendacje.

Lp.	PROBLEM	REKOMENDACJA
1.	Zbyt małe zaangażowanie władz lokalnych w rozwój zatrudnienia w agroturystyce.	Władze lokalne powinny zachęcać okolicznych mieszkańców do uczestnictwa w spotkaniach informacyjnych, szkoleniach nt. możliwości założenia gospodarstwa agroturystycznego. Szkolenia i spotkania informacyjne odbywałyby się kwartalnie, a w późniejszym czasie – częściej, w zależności od zainteresowania tematem.
2.	Przeświadczenie mieszkańców wiejskich o małej atrakcyjności terenów, na których mieszkają.	Zwiększenie wiedzy mieszkańców wsi na temat walorów przyrodniczych i kulturowych terenu, na którym mieszkają. Tworzenie lokalnych grup działania, stowarzyszeń, które promowałyby produkt lokalny, planowanie przebiegu tras rowerowych i pieszych tuż obok gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych, tworzenie wiosek tematycznych. Dzięki wsparciu lokalnych grup działania właściciele gospodarstw agroturystycznych nie byłiby pozostawieni sami sobie, a realizowane programy dawałyby możliwość rozwoju.

3.	<p>Słaba infrastruktura w gminie (drogi, parkingi, obiekty sportowo-rekreacyjne, place zabaw, świetlice, boiska), która hamuje rozwój usług turystycznych.</p>	<p>Pozyskiwanie przez lokalne władze w porozumieniu z właścicielami gospodarstw agroturystycznych środków finansowych, umożliwiających poprawę infrastruktury w gminie. Istotne jest zadbanie o czystość, estetykę, prawidłowe oznakowanie dróg i szlaków turystycznych oraz rowerowych, uzbrojenie wodno-kanalizacyjne. Ważne jest również organizowanie różnorodnych imprez kulturalnych, jarmarków, kiermaszy itp. Niewątpliwie to wszystko wpływa na decyzję potencjalnego klienta o skorzystaniu z oferty danego gospodarstwa agroturystycznego. Rady gmin dysponują instrumentami oddziaływania na lokalną gospodarkę. Samorządy planują strategię gminy, tworzą plany rozwoju gminy oraz mogą ubiegać się o dofinansowanie lokalnych projektów.</p>
4.	<p>Niski poziom wiedzy osób zamieszkujących obszary wiejskie nt. dodatkowego źródła dochodu, jakim jest agroturystyka.</p>	<p>Uczestnictwo rolników w szkoleniach organizowanych przez ośrodki doradztwa rolniczego, stowarzyszenia lub gminy. Wzbudzenie w rolnikach aktywności prowadzącej do założenia działalności agroturystycznej. Najlepszym rozwiązaniem byłoby prowadzenie bazy szkoleń w danych województwach przez pracowników ODR.</p>

5.	Niechęć mieszkańców z terenów wiejskich do podnoszenia swoich kwalifikacji, tłumaczona brakiem czasu lub obowiązkami domowymi.	Szkolenia dla osób z terenów wiejskich cieszyłyby się największą popularnością w okresie zimowym, gdy osoba posiadająca gospodarstwo rolne jest mniej obciążona obowiązkami domowymi. W zależności od stopnia zainteresowania, szkolenia odbywałyby się na miejscu, w lokalnej świetlicy lub pomieszczeniu udostępnionym przez lokalne władze, możliwie najbliżej miejsca zamieszkania zainteresowanych.
6.	Brak środków na utworzenie gospodarstwa agroturystycznego.	Rolnicy rozpoczynający działalność agroturystyczną mogą liczyć na środki z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, która udziela kredytów na modernizację gospodarstw i tworzenie dodatkowych źródeł dochodu dla rolników. Także fundusze unijne służą wspieraniu projektów związanych z uruchomieniem lub rozwojem w gospodarstwie rolnym dodatkowej działalności agroturystycznej. Dofinansowanie może pochodzić m.in. z Programów: Rozwoju Obszarów Wiejskich „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, „Tworzenie i Rozwój Mikroprzedsiębiorstw”.

7.	<p>Problem typu „społecznego” – zmiany w świadomości i mentalności mieszkańców terenów wiejskich. Pod względem wykształcenia, znajomości języków obcych ludność z terenów wiejskich czuje się gorsza od mieszkańców miast.</p>	<p>Współpraca psychologów z lokalnymi liderami i zainteresowanymi mieszkańcami terenów wiejskich mogłaby wpłynąć na postrzeganie możliwości prowadzenia gospodarstwa agroturystycznego jako doskonałej szansy na dodatkowy dochód z gospodarstwa. Przeprowadzenie wśród mieszkańców ankiety potrzeb szkoleniowych, przez pracowników ośrodka doradztwa rolniczego, pomogłoby sprecyzować oczekiwania zainteresowanych.</p>
8.	<p>Strach mieszkańców przed innowacyjnością. Agroturystyka jest nowością dla wiejskiej społeczności, która boi się podjąć ryzyko związane z prowadzeniem działalności agroturystycznej.</p>	<p>Należałoby prezentować przykłady „dobrych praktyk” lokalnej społeczności, np. organizować spotkania z osobami, które podjęły ryzyko i rozpoczęły prowadzenie gospodarstwa agroturystycznego. Można też czynić to z wykorzystaniem folderu reklamowego, prezentacji multimedialnej czy też filmu. Szczególnie przekonująca i motywująca byłaby obecność tzw. propagatora agroturystyki pochodzącego z tej samej lub pobliskiej wsi.</p>

9.	Brak środków na promocję gospodarstwa agroturystycznego.	Dużą pomoc w tym zakresie zapewniają m.in. ośrodki doradztwa rolniczego. Popularyzują one agroturystykę i pomagają rolnikom w organizowaniu tej działalności. Pracownicy ODR-ów opracowują materiały prasowe, wydają regionalne katalogi, umieszczają oferty kwater na stronach internetowych, organizują seminaria. Właściciele gospodarstw agroturystycznych powinni się zrzeszać w regionalnych stowarzyszeniach agroturystycznych. Przynależność do nich daje korzyści głównie w sferze promocji, m.in. przy organizacji wyjazdów na giełdy i targi turystyczne oraz umożliwia zamieszczanie swoich ofert w katalogach wydawanych przez stowarzyszenia.
10.	Brak środków na szkolenia właścicieli gospodarstw agroturystycznych.	Przynależność gospodarstwa agroturystycznego do stowarzyszeń agroturystycznych daje właścicielom gospodarstw szansę podnoszenia swoich kwalifikacji, m.in. poprzez udział w szkoleniach i kursach organizowanych przez te stowarzyszenia. Organizacja spotkania informacyjnego i przedstawienie korzyści, jakie niesie za sobą współpraca ze stowarzyszeniem agroturystycznym, byłyby przekonującym argumentem.

11.	Nieumiejętność lub brak chęci nawiązywania współpracy sąsiedzkiej w celu tworzenia wspólnej, poszerzonej oferty turystycznej.	Nawiązanie kontaktu z okolicznymi gospodarstwami, poznanie ich działalności, zrozumienie, że działanie w grupie przynosi wiele korzyści, m.in. zróżnicowanie oferty turystycznej, zwiększenie dochodu. Przeprowadzenie szkoleń dla lokalnych liderów, którzy zachęciliby okolicznych mieszkańców do współpracy i podjęcia ryzyka założenia działalności agroturystycznej.
-----	--	---

6. PODSUMOWANIE

Agroturystyka może stanowić ważny element rozwoju społeczno-ekonomicznego obszarów wiejskich, jednak kwestią zasadniczą w kontekście jej rozwoju jest zbadanie i optymalne wykorzystanie potencjału sprzyjającego jej wzrostowi.

W ujęciu agroturystyki funkcjonującej na obszarach wiejskich spektrum jej oddziaływania na społeczności lokalne obejmuje oprócz czynników ekonomicznych i gospodarczych także styl i jakość życia tychże społeczności. Gospodarze prowadzący tego typu działalność, to zwykle ludzie bardziej przedsiębiorczy i skłonni do dokonywania zmian. Aktywność właścicieli gospodarstw agroturystycznych często skutkuje wyższym statusem społecznym i ekonomicznym. Obcowanie z turystami, w tym szczególnie z agroturystami, którzy stają się gośćmi kwaterodawców, a często bywają traktowani jak domownicy, daje możliwość otwarcia się na ludzi, chęć rozwoju i wprowadzania nowych – innowacyjnych rozwiązań do gospodarstwa agroturystycznego. Stanowi to bodziec do samorealizacji oraz poznawania tego co inne, nowe. Agroturystyka w sposób stymulujący wpływa na rozwój obszarów wiejskich, oddziałuje na poziom cywilizacyjny mieszkańców, a w szczególności na takie jego aspekty, jak: dokształcanie się, zwiększenie kultury mieszkańców czy większa otwartość. Można stwierdzić, że agroturystyka stymuluje do rozwoju szczególnie osoby gorzej wykształcone, a następujący dzięki niej proces wyrównywania szans polega na awansowaniu jednostek słabiej sobie radzących, co korzystnie wpływa na zmniejszanie dystansu społecznego – zjawiska często występującego w polskiej wsi.

Rozważania nad agroturystyką prowadzą do wniosku, że dzięki niej możliwe jest wspólne obcowanie mieszkańców miast i wsi. Rezultatem tego jest przenikanie się miejskiego i wiejskiego stylu życia, co czyni ludność wiejską bardziej otwartą na otoczenie zewnętrzne i nowe możliwości. Agroturystyka, podnosząc prestiż wsi i gminy, buduje w ludziach zadowolenie z przynależności do społeczności lokalnej, co sprzyja aktywizacji mieszkańców i zapobiega wyludnianiu się terenów

wiejskich. Daje możliwość uzyskiwania pozarolniczych dochodów, przez co, w sposób pośredni i bezpośredni, wpływa na dochody mieszkańców wsi. Jednak wielkość wpływu agroturystyki na owe dochody, styl i jakość życia zależy w znacznym stopniu od cech terytorialnych (potencjału miejsca), jak również demograficznych, a szczególnie od struktury wykształcenia i wieku lokalnej społeczności. Obserwujemy bowiem sprzężenie zwrotne między potencjałem terytorialnym, potencjałem lokalnej społeczności a możliwościami kompleksowego rozwoju agroturystyki. Uwarunkowania terytorialne, kulturowe, jak również korzystna struktura wykształcenia i wieku mieszkańców wsi stwarza bowiem większe możliwości, by ci, świadcząc usługi towarzyszące – uzupełniające w stosunku do usług kwaterydawców, czerpali w sposób pośredni korzyści z rozwoju agroturystyki na terenie ich gminy.

W rozważaniach nad agroturystyką bardzo ważne jest strategiczne podejście do wszelkich barier jej rozwoju. Duży potencjał rozwoju regionów w kontekście turystyki i agroturystyki jest w zasadniczy sposób niwelowany przez istniejące bariery, skutecznie utrudniające rozwój w tym obszarze. Częstokroć brak środków finansowych dających szansę na realne poszerzenie oferty turystycznej, słaba infrastruktura, nieumiejętność zastosowania podejścia marketingowego do produkcji dóbr czy świadczenia usług powoduje, że oferta stworzona przez dane obszary terytorialne jest mało konkurencyjna. Dodatkowo brak chęci nawiązywania współpracy sąsiedzkiej w celu tworzenia wspólnej, poszerzonej oferty turystycznej wyklucza efekt synergii, którego brak oznacza istotne osłabienie regionu jako całości, właśnie pod względem konkurencyjności turystycznej. Brak kooperacji często skutkuje zmniejszeniem specjalizacji gospodarstw agroturystycznych, zasadniczym wzrostem kosztów promocji i reklamy oraz trudnościami w poszerzeniu spójnej oferty turystycznej o inne atrakcje wykraczające poza miejsce, w którym np. zapewniony jest nocleg.

Generalnie wpływy z agroturystyki są niewielkie. Turyści korzystają z ofert agroturystycznych zwykle w sezonie letnim i wczesną jesienią. Długość pobytu turystów w gospodarstwach agroturystycznych nie przekracza zwykle 2-3 dni. Ma to często związek ze słabo rozbudowaną

ofertą turystyczną, która byłaby w stanie zatrzymać turystów na dłuższy czas. Długość pobytu turystów oraz częstotliwość wykorzystania oferty agroturystycznej uzależnione są również od standardu świadczonych usług. W przypadku agroturystyki standard ten jest raczej niski. Niedostosowanie ofert turystycznych, ich mała różnorodność, jak również odbiegający od oferty miast standard świadczonych usług, stanowią realne zagrożenie zaniku tego rodzaju działalności. W starciu z profesjonalnymi ofertami miast czy zjawiskiem nasycenia rynku turystycznego agroturystyka może „wpaść z rynku”, stając się zjawiskiem niszowym, nie mającym korzystnego wpływu na społeczności lokalne obszarów wiejskich.

Publikacja przedstawia wypracowane i upowszechniane w procesie realizacji grantu *Agroturystyka: elastyczny i bezpieczny model zatrudnienia* problemy i rekomendacje służące promocji zatrudnienia w agroturystyce, przy czym skierowana jest do osób, które zamierzają rozpocząć działalność agroturystyczną lub chciałyby poszerzyć wiedzę na ten temat. Agroturystyka to nie tylko możliwości zakwaterowania, wyżywienia i przebywania w obrębie gospodarstwa rolnego. Odbiorcy usług agroturystycznych oczekują również różnorodnych możliwości spędzenia wolnego czasu, co pokazują zawarte w publikacji przykłady agroturystyki w różnych regionach Polski. Ponadto publikacja prezentuje instytucje wspierające rozwój agroturystyki i formy finansowania działalności agroturystycznej.

Agroturystyka bez wątpienia może stanowić jedno z dodatkowych źródeł dochodu zarówno dla rolnika, jak i osoby bezrobotnej. Dodatkowo rozwój działalności agroturystycznej na danym terenie może przyczynić się do stworzenia nowych miejsc pracy dla miejscowej ludności, lepszego wykorzystania istniejących zasobów mieszkaniowych przy równoczesnym podnoszeniu ogólnego poziomu kultury, infrastruktury otoczenia, ochrony zabytków i środowiska oraz walorów przyrodniczo-krajobrazowych, które w przypadku agroturystyki stają się integralnymi elementami produktu rynkowego.

7. Literatura

Kania J., Leśniak L., Musiał W. (red.), *Agroturystyka i usługi towarzyszące*. Małopolskie Stowarzyszenie Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Akademii Rolniczej w Krakowie, Kraków 2005.

Młynarczyk K. (red.), *Agroturystyka*. Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2002.

Sawicki B., Bergier J., *Uwarunkowania rozwoju agroturystyki związanej z obszarami wiejskimi*. PWSZ, Biała Podlaska 2005.

Strzembicki L., *Instytucjonalne aspekty zarządzania turystyką wiejską w Polsce. Podstawowe problemy i tendencje. Turystyka wiejska w Polsce – od rozproszonych działań do kompleksowej strategii*. Zeszyty Naukowe AR w Krakowie, nr 402, Wydawnictwo AR w Krakowie, Kraków 2003.

Sznajder M., Przezbórska L., *Agroturystyka*. PWE, Warszawa 2006.

Ustawa z dnia 25 czerwca 1999 roku o Polskiej Organizacji Turystycznej. (Dz. U. z 1999 r. Nr 62, poz. 689, z późn. zm.)

Wykaz stron internetowych

<http://www.efrwp.pl/element/przedsiębiorcy-kredyt-na-agroturystyce> - stan na 28 lipca 2011 roku

<http://www.pupwolsztyn.pl/ABC-Bezrobotnego/Dotacje-i-refundacje/Srodki-na-podjecie-dzialalnosci-gospodarczej/Dotacje-dla-bezrobotnych-z-Funduszu-Pracy> - stan na 16 lipca 2011 roku.

<http://www.parp.gov.pl> – stan na 16 lipca 2011 roku.

Dokumentacja konkursowa na projekty 6.2 PO KL w 2010 r. WUP Olsztyn
<http://www.podr.pl/agroturystyka/dokumenty/historia.pdf> - stan na 20 lipca 2011 roku

<http://agroplony.pl/produkcja-rolna/agroturystyka/1306-agroturystyka-jako-element-pozarolniczej-dzialalnosci-gospodarczej.html> - stan na 15 lipca 2011 roku

